

שר החוץ

סולק גם קיש שנמנה עם חסידי וייצמן. את מקומו תפס כוח צעיר עולה משורות מפא"י: חיים ארלוזורוב.

ארלוזורוב לא היה בקי במדיניות-חוץ, אולם היתה לו תפיסה מהירה ואינטואיציה פוליטית ששמה בצל את כל יורשיו.

הוא חזה מראש כי הסיכויי היחיד של העם העברי להתנחל באמת במרחב הוא לברית ברית עם התנועה הלאומית הערבית, לרכב על הגלגל של המהפכה הלאומית המרחבית, ששאר מנהיגי הציונות אף לא ראוהו.

קטילתו בשפת ימה של תל-אביב היה מ' אורע הרה-אסון לציונות, שאיבדה את האדם היחיד שראה את הנולד.

אסון זה הוחרף עלידי עובדה מקרית קטנה. כראש המחלקה המדינית, שלא היתה לו סבלנות לסדרים משרדיים, חיפש ארלר-זורוב בשעתו מזכיר מוכשר, היודע לנסח מכתבים בכמה שפות. הוא ביקש כוח צנוע, מבצע, ללא יוזמה עצמאית, אך בעל הכושר למלא הוראות.

המועמד האידיאלי הוצע לו עלידי שני מנהיגי מפא"י, אליהו גולומב ודוב הוז. היה זה גיסם של השניים, צעיר בשם משה שר-תוק. כאשר נרצח ארלוזורוב, תפס המזכיר את מקומו. איש לא התייחס לדבר ברצינות, כי בינתיים חזר וייצמן לכס הנשיאות, והתפ-קיד החדש של יושב-ראש הנהלת הסוכנות נמסר לדוד בן-גוריון. שניים אלה, כך חשבו, ינהלו את המדיניות. שרתוק ינסח את הי-תוכרים.

★ ★ ★

יתרה זאת טעות מרה — לעם ישראל. למנהל החדש של מדיניות החוץ הציונית חסרה לחלוטין התכונה הבר-לשית של קודמו: האינטואיציה הפוליטית החותכת. בניגוד לארלוזורוב, לא היתה לו שום ראיה של בעיות-היסוד של המדינה

גבר בעל שפם קצוץ בהקפדה ומבטא מזרחי, דיבר באנגלית שוטפת על בעית הפליטים. הוא עשה זאת בכשרון של פרקליט מומחה. הוא הצביע על הסתירות שבין טענות הערבים, נקב בזו אחר זו את טענותיהם כבועות של בורית.

תוך כדי כך שקע שר-החוץ במלאכת המחשבת, וחיוך עדין של הנאה עצמית עמוקה התפשט על פניו. הוא שכח לגמרי שהוא מוכר על טרגדיה אנושית גוראה, שצבטה זה עתה את לבם של הצופים. השר נהנה מטענות עצמו, לעיני חמשים המליון. הסרט, שהוכן ביוזמת ישראל, הפך למיסמך-תעמולה אנטי-ישראלי מובהק.

יתכן שהצופים לא ידעו זאת, אולם המצלמה הקרה גילתה להם, משך כמה דקות, את פניו האמיתיים של משה שרת. היא חדרה עמוק לאופיו.

★ ★ ★

זרחי ישראל נאלצים לשמוע חיוך זה מדי יום ביומו. הוא כוכב ממקלט הרדיו, בצורת ההודעות הגלויות או המוסוות של משרד-החוץ, המופיעות לרוב בראש מהדורת החדשות של קול ישראל והמוסוות בקפדנות ודקדוקית עלידי משה שרת.

אלה הן הודעות מצוינות. ההגיון הסרקסטי של מורה מרוצה מבצבץ מכל מלה. ישראל תמיד צודקת. המעצמות הגדולות תמיד עומדות להצטער על עמדתן העוינת, העולה להן ביוקר. הערבים תמיד רעים. וכל זה בעברית מצוינת, מצוינות בכל הפסיקים במקור מות הנכונים, משובצת ביטויים יפים והגדרות נוצצות כצמיד של גברת.

לשואל ישאל המאזין את עצמו, לעתים, כיצד קורה ככל זאת ש'ישראל נמצאת זה שמונה שנים בנסיגה מתמדת, ואילו הערבים מת-קדמים בזירה הבינלאומית כמעט מדי שבוע בשבוע. למנסח הי-חדשות לא זה החשוב. חשוב הרבה יותר שישראל צודקת תמיד.

כי בעיני שר-החוץ הישראלי, המדיניות אינה התמודדות מתמדת של כוחות המתנגשים ביניהם בזירה העולמית, והסועלים איש איש לפי האינטרסים שלו. בעיניו אין זה תפקידו לפלוש עם כוחות ישראל לזירה זו ולהפעילם בה. בעיני משה שרת, מדיניות חוץ היא הכל, חוץ ממדיניות.

איש לא יכין את הסיפור המופלא של מעשי שרת במשך דור שלם, אם לא יכין את הגורם הנסתר הזה:

שרת רואה את עצמו כפרקליט גאוני העומד לפני בתי-דין עליון, מרצה את טענות שדיוחו עם ישר-אל, בשפה נמלצת, וממוטט את טענות יריביו, הערבי, באיזמל הי-חד של ההגיון.

השופט משתנה. פעם היה זה הנציב הי-בריטי, אחר-כך השר האמריקאי, ולעתים מפקח א"ם או מועצת-הבטחון. אולם הופ-עתו של שרת לא השתנתה מזה 33 שנה. הוא נשאר עורר-הדין, מליץ-היושר, הש-תולן. יתכן שהיה גאון בשטח זה. אלא ש'זה היה פשוט חסר כל חשיבות. כי ההיס-טוריה האנושית אינה מתדיינת עם עורכי-דין.

★ ★ ★

שרינו הבית-ימפוקפק של שרת לנסח הודעות הוא שהעלה אותו בכלל לשלב התחתון של הסולם, בו הוא מטפס מאז. פרטי מיבצע זה תיארו החודש עלידי אדם שהיה עד לצעדים הראשונים: נחום וילנסקי, המזכיר הראשון של המחלקה הי-מדינית של הסוכנות, שחוברתו משה שרת — שר הכשלוניות היא מיסמך פוקח עיניים (ראה מסגרת בעמוד הבא).

המחלקה המדינית של הסוכנות הוקמה בשנת 1927 עלידי הקולונל פרדריק קיש, יהודי אנגלי מן החברה הגבוהה, בנו של מנהל מסילות-הברזל של קיסרות הודו. קיש ניסה להקים משרד קטן, העסיק רק את וילנסקי, כמוכיר כללי, ואת רגינה המבורגרי כמוכירה משרדית.

קיש היה אדם מסודר, ללא דמיון רב, אך בעל חוש מעשי ניכר. ב-1931, כאשר סולק חיים וייצמן מנשיאות ההסתדרות הציונית והגיעה מפא"י לשלטון בתנועה הציונית,

• אשתו של פרשן קול ישראל והארץ, משה מדיני.

